

Петро ЛАДИКА

*Кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
ladyka@tnpu.edu.ua*

Владислав ПРОКОПІВ

*Здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність А 7 Фізична культура і спорт, група ФКС-33, Тернопільський
національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна*

ГУМАНІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОЛІМПІЗМУ ЯК ОСНОВА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДІ

Сучасні глобалізаційні процеси, що характеризуються інтенсивною цифровізацією, соціально-економічною нестабільністю та нівелюванням традиційних етичних норм, провокують глибоку світоглядну дезорієнтацію молоді. В умовах актуальних соціокультурних викликів, зокрема зумовлених наслідками військової агресії та потребами поствоєнного відновлення України, конструювання стійкої аксіологічної парадигми підростаючого покоління трансформується у стратегічний імператив національної безпеки. Оскільки класичні інститути соціалізації демонструють недостатню гнучкість щодо мінливих молодіжних запитів, виникає об'єктивна потреба в імплементації універсальних та водночас адаптивних виховних систем [1, 2, 3].

Однією з таких систем, що володіє значним, проте недостатньо реалізованим у вітчизняній педагогічній практиці потенціалом, виступає олімпізм. Відповідно до концептуальних засад Олімпійської хартії, він репрезентує не просто регламент спортивної змагальної діяльності, а комплексну життєву філософію, спрямовану на гармонізацію тілесних, вольових та інтелектуальних якостей індивіда. Водночас у сучасному науковому дискурсі фіксується тривожна тенденція до редукції спорту до рівня комерційного явища, де домінують прагматизм, гонитва за абсолютними результатами та технологізація досягнень, що суттєво маргіналізує його первинну гуманістичну місію [5].

Актуалізація означеної проблематики детермінована гострим протиріччям між задекларованими етичними принципами чесної гри («Fair Play») та емпіричними реаліями сучасного спорту вищих досягнень, обтяженого проявами агресії, допінговими порушеннями та надмірною політизацією. Трансляція цих деструктивних патернів через медіапростір формує у молодіжної аудиторії викривлене сприйняття успішності, засноване на максимі

«результат виправдовує засоби». Зазначене обґрунтовує нагальну наукову необхідність у реконцептуалізації гуманістичного потенціалу олімпізму як ефективного механізму протидії суспільній моральній аномії.

Автентична «кубертенівська» модель олімпізму пропонує особистості ціннісну матрицю, в якій процес безперервного самовдосконалення превалює над фактом перемоги над супротивником, а безумовна повага до регламенту та опонентів екстраполюється на повсякденну громадянську поведінку. Ключова наукова проблема полягає в пошуку дієвих механізмів інтеріоризації цих абстрактних філософських конструктів у стійкі внутрішні переконання, що й визначає дослідницький вектор даної роботи. Такий методологічний підхід дозволяє позиціонувати фізичну культуру не як механічну сукупність рухових дій, а як багатовимірний простір для виховання гуманістичного світогляду, здатності до міжкультурної комунікації та соціальної відповідальності [2, 4].

Системний аналіз гуманістичного виміру олімпізму крізь призму сучасної філософії спорту дає підстави трактувати його як складну соціокультурну інституцію, вплив якої не обмежується площиною атлетичної діяльності. Дослідженням встановлено, що системоутворюючим ядром олімпізму є античний ідеал «калокагатії» – антропологічна модель, що постулює нерозривну єдність фізичної досконалості та морально-етичної чистоти. У постмодерних умовах ціннісного релятивізму цей ідеал концептуалізується у чітку систему ціннісних орієнтирів, здатну структурувати свідомість молоді. Теоретично доведено багаторівневий характер олімпійського впливу: на індивідуальному етапі він стимулює розвиток вольової сфери та самоконтролю, на соціальному — сприяє засвоєнню ідеології «Fair Play» як універсального стандарту поведінки [4, 5].

У контексті обговорення отриманих результатів важливо акцентувати, що дотримання регламентованих правил у спорті забезпечує їх подальшу трансформацію у повагу до правових норм, свобод інших громадян та принципів етичної конкуренції в соціумі. Це верифікує гіпотезу про те, що олімпійська освіта створює умови для експериментального «проживання» морально-етичних колізій, де емпатія та навички конструктивного розв'язання конфліктів формуються як результат набутого практичного досвіду. На противагу консервативним педагогічним методикам, олімпізм формує аксіологічну платформу, де прагнення до досконалості (Excellence) домінує над ситуативним тріумфом, а повага (Respect) та дружба (Friendship) виступають базовими детермінантами успішної соціальної інтеграції [4, 5].

Значущим напрямом наукової дискусії є компенсаторна функція олімпійських цінностей у мінімізації таких деструктивних соціальних явищ, як агресивна поведінка, ксенофобія та цифрова депривація. Олімпізм повертає

значущість безпосередньої міжособистісної комунікації та реальної фізичної взаємодії, що є життєво необхідним фактором для покоління, яке соціалізується у віртуалізованому середовищі. Зіставлення вітчизняного досвіду із зарубіжними практиками свідчить, що в українських реаліях гуманістичний ресурс олімпізму виконує додаткову місію – слугує інструментом національної консолідації та формування колективної психологічної стійкості. Відтак, олімпійська освіта має розглядатися не як факультативний компонент фізичного виховання, а як комплексна педагогічна технологія, що створює фундамент для формування гуманістично орієнтованої особистості, здатної до свідомого життєвого вибору та сталого розвитку в умовах глобалізації [1, 2, 3].

Синтез результатів дослідження дозволяє констатувати, що гуманістичний потенціал олімпізму, стрижнем якого є концепт калокагатії, виступає потужним стратегічним аксіологічним ресурсом для стабілізації ціннісної сфери молоді в епоху глобальної турбулентності та безпекових загроз. Доведено, що олімпійська освіта функціонує як цілісна педагогічна технологія, яка через практичну імплементацію принципів «Fair Play» забезпечує трансформацію декларативних етичних категорій – досконалості, дружби та поваги – у глибинні особистісні максими. Це створює дієвий превентивний механізм проти ризиків моральної аномії, агресії та цифрової ізоляції, забезпечуючи екстраполяцію ідеалів спортивної етики у цивільну площину та формуючи передумови для всебічного розвитку громадянина як свідомого та відповідального суб'єкта демократичного суспільства [1–5].

ЛІТЕРАТУРА

1. Булатова М. М., Єрмолова В. М. Олімпійська освіта: теорія і практика: навч. посіб. Київ, 2011. 335 с.
2. Вацеба О. М., Юхимук В., Герцик М. До понятійного тлумачення термінів «олімпійська освіта» і «олімпійське виховання». Спортивна наука України. 2010. № 4. С. 22–31.
3. Єрмолова В. М., Булатова М. М., Кроль І. М. Педагогічний потенціал олімпійської освіти у формуванні патріотичних цінностей школярів. Академічні візії. 2023. Вип. 22. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/2157>
4. Кубертен П. Олімпійські мемуари. Київ: Олімпійська література; 1997. 179 с.
5. Олімпійська хартія (у редакції від 15 жовтня 2023 р.). Міжнародний олімпійський комітет. Лозанна, 2023. URL: <https://olympics.com/ioc/olympic-charter>